

RAADGEVENDE INGENIEURS

Nieman-Kettlitz

Gevel- en Dakadvies

Dicht, dicht, potdicht...

ing. P. (Peter) Kuindersma

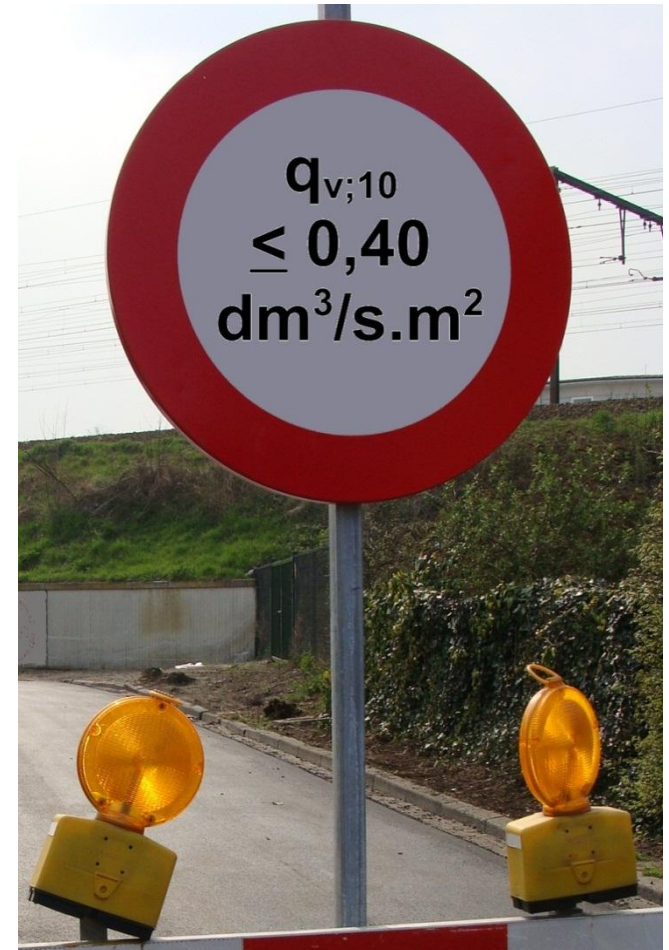
4 oktober 2012

Stop Air Infiltration

- Waarom luchtdicht bouwen?
- Eisen luchtdichtheid / klassen
- Ontwerpaspecten
- Dichtingsmaterialen
- Uitvoeringsaspecten
- Meetmethoden

Luchtdicht – luchtdoorlatend?

Na verloop van tijd loopt de ballon leeg.
Ballon is dus niet luchtdicht.

In de bouw beschouwen we dit wel als 'luchtdicht'.

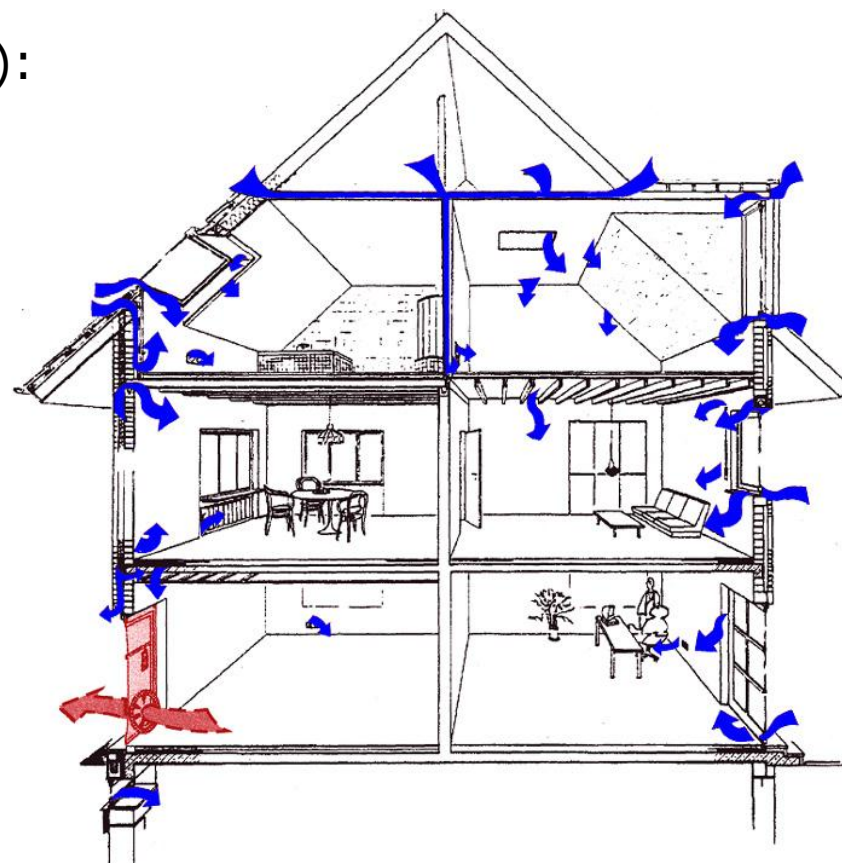
Luchtdoorlatendheid: De eigenschap van een object lucht door te laten indien hierover een luchtdrukverschil aanwezig is.

Waarom luchtdicht bouwen? - *energiebesparing* -

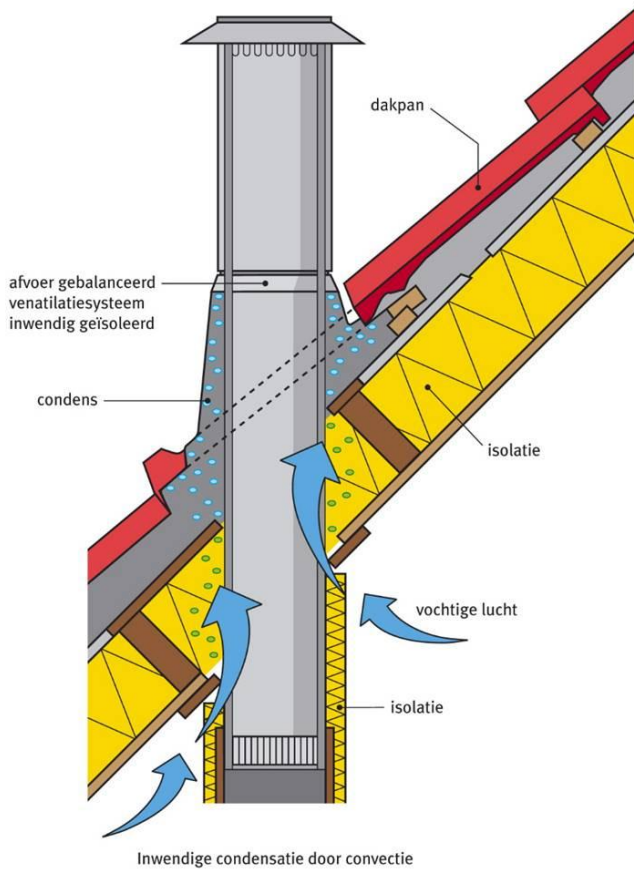
Energieverlies per jaar bij
(berekend met formule uit NEN 5128):

- 0,3 m³/s infiltratie ⇒
312 m³ aardgas /jaar
- 0,2 m³/s infiltratie ⇒
208 m³ aardgas /jaar
- 0,1 m³/s infiltratie ⇒
104 m³ aardgas /jaar

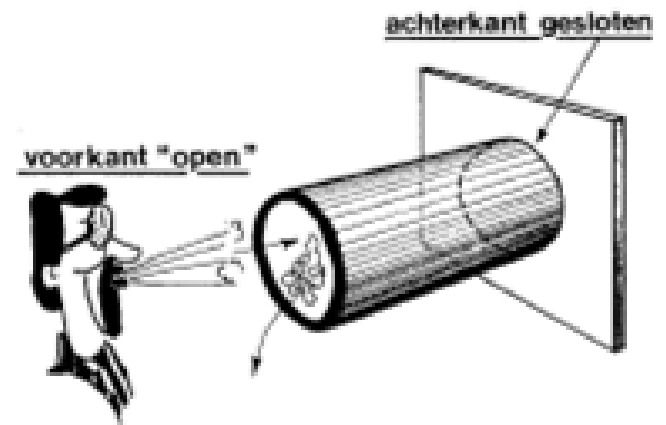
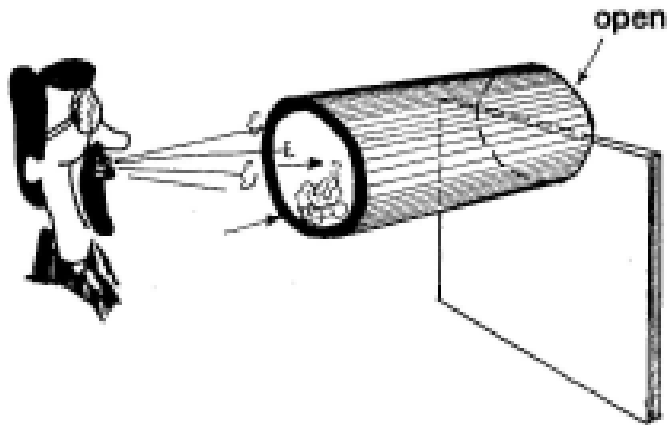
Waarom luchtdicht bouwen?

- *vochtproblemen voorkomen* -

Waarom luchtdicht bouwen?

- *waterdichtheid* -

Waarom luchtdicht bouwen?

- Comfort / tocht
- Akoestiek / brandveiligheid
- Relatie luchtdichtheid – ventilatie

Hoge luchtdichtheid alleen in combinatie met een goed ventilatiesysteem!

Theorie: drukverschil gevel/dak

Het effectieve drukverschil ten behoeve van de berekening van het energiegebruik is voor:

System C:

circa 2 Pascal over de gehele schil.

System D:

circa 4 Pascal over de gehele schil.

We rekenen over het algemeen met 10 pascal

Beaufortschaal

(geldend voor **gemiddelde** windsnelheden)

Schaalcijfer Beaufort	Windsnelheidsequivalenten op 10 meter hoogte boven vlak terrein			Benaming					Beschrijving van de zichtbare uitwerking van de windkracht op objecten in het binnenland
	m/s	km/h	zeemijlen/uur (knopen)	Nederlands boven zee	Nederlands boven land	English Engels	Francais Frans	Deutsch Duits	
0	0 - 0,2	<1	<1	Stilte	Windstil	Calm	Calme	Stille	Rook stijgt recht of bijna recht omhoog.
1	0,3 - 1,5	1 - 5	1 - 3	Flauw en stil	Zwakke wind	Light air	Très légère brise	Leiser Zug	Windrichting goed herkenbaar aan rookpluimen.
2	1,6 - 3,3	6 - 11	4 - 6	Flauwe koelte	Zwakke wind	Light breeze	Légère brise	Leichte Brise	Bladeren beginnen te ritselen en windvane kunnen gaan bewegen. Wind begint merkbaar te worden in het gelaat.
3	3,4 - 5,4	12 - 19	7 - 10	Lichte koelte	Matige wind	Gentle breeze	Petite brise	Schwache Brise	Bladeren en twijgen zijn voortdurend in beweging.
4	5,5 - 7,9	20 - 28	11 - 16	Matige koelte	Matige wind	Moderate	Jolie brise	Mässige Brise	Kleine takken beginnen te bewegen. Stof en papieren vliegen op de grond op te dwarrelen.
5	8,0 - 10,7	29 - 38	17 - 21	Frisse bries	Vrij krachtige wind	Fresh breeze	Bonne brise	Frische Brise	Kleine bebladerde takken maken zwaaiende bewegingen. Er vormen zich gekulde golven op meren en kanalen.
6	10,8 - 13,8	39 - 49	22 - 27	Stijve bries	Krachtige wind	Strong breeze	Vent frais	Starker Wind	Grote takken bewegen. Paraplu's kunnen slechts met moeite worden vastgehouden.
7	13,9 - 17,1	50 - 61	28 - 33	Harde wind	Harde wind	Near gale	Grand frais	Steifer Wind	Gehele bomen bewegen. De wind is hinderlijk wanneer men er tegen in loopt.
8	17,2 - 20,7	62 - 74	34 - 40	Stormachtig	Stormachtige wind	Gale	Coup de vent	Stürmischer Wind	Twijgen breken af. Fietsen en lopen wordt bemoeilijkt.
9	20,8 - 24,4	75 - 88	41 - 47	Storm	Storm	Strong gale	Fort coup de vent	Sturm	Lichte schade aan gebouwen. Schoorsteen-kappen en dakpannen worden afgerukt.
10	24,5 - 28,4	89 - 102	48 - 55	Zware storm	Zware storm	Storm	Tempête	Schwerer Sturm	Ontwortelde bomen. Aanzienlijke schade aan gebouwen enz. Komt boven land zelden voor.
11	28,5 - 32,6	103 - 117	56 - 63	Zeer zware storm	Zeer zware storm	Violent Storm	Violente tempête	Orkanartiger Sturm	Uitgebreide schade.
12	> 32,6	> 117	> 63	Orkaan	Orkaan	Hurricane	Ouragan	Orkan	Komt boven land zeer zelden voor.

10 Pascal, te vergelijken met 2 à 3 Bft.

"wind wordt merkbaar in het gelaat / bladeren en twijgen zijn voortdurend in beweging"

Eisen luchtdichtheid

- Bouwbesluit
  - artikel 5.4 ($q_{v;10} \leq 200 \text{ dm}^3/\text{s}$)
– meting volgens NEN 2686 → = circa 340 cm²
(18,4 x 18,4 cm)
  - artikel 5.2 (energieprestatiecoëfficiënt)
– bepaling volgens NEN 7120 / 8088 → = circa 136 cm²
(11,7 x 11,7 cm)
  - artikel 3.21 lid 4 ($q_{v;1} \leq 0,02 \text{ dm}^3/\text{s per m}^2$)
(= $20 \times 10^{-6} \text{ m}^3/\text{s per m}^2$)
– meting volgens NEN 2690 → = circa 7 cm²
(2,6 x 2,6 cm)

- NEN 2687 Luchtdoorlatendheid van woningen - Eisen
- NEN 3661 Gevelvullingen - Luchtdoorlatendheid, waterdichtheid, stijfheid en sterkte - Eisen
- Rijksgebouwendienst (RGD)
- Overige private eisen (BRL's, attesten, NEN-normen, branches, e.d.)

Lucht(- en water)lekken bij glaslatten

Openingen glaslatten (binnenbeglazing):

lek kan bedragen: 0,5 mm x 20 mm:
10 mm², 4 glaslatten = 40 mm²; 0,4 cm²

Door de bomen het bos zien?

- Bij de luchtdichtheid kennen we de $q_{v;10}$, $q_{v10;gemeten}$, $q_{v10;kar}$ en sinds kort (door de nieuwe NEN 8088-1) de $q_{v10;inf}$, $q_{v10;spec}$ en de $q_{v10;spec;reken}$. Eenheden die hierbij horen zijn dm^3/s en $dm^3/s.m^2$ vloeropp.
- Eisen van bijvoorbeeld de Rijksgebouwendienst (Rgd) in $dm^3/s.m^2$, $dm^3/s.m^1$ en soms ook m^3/h en m^3/s .
- De Euronorm NEN-EN 12207 voor ramen en deuren spreekt daarnaast over de klasse-indeling 1 t/m 4, waarbij de eenheden $m^3/h.m^2$ en $m^3/h.m^1$ worden gehanteerd.
- Om het 'eenvoudig' te houden wordt de luchtdichtheid uitgedrukt bij 10 Pascal drukverschil, maar ook bij 50, 100, 300 of zelfs 650 Pascal.
- En om het 'helemaal overzichtelijk' te maken drukken we luchtdichtheid uit in een 'infiltratievoud' N in h^{-1} .

..... **Ziet u door de bomen het bos nog?**

Luchtdichtheidsklasse woningbouw

Klasse	Woningvolume in m ³		Maximale q _{v10}	q _{v10} /m ²
	groter dan	tot en met	[dm ³ /s]	dm ³ /(s·m ²)
1 Basis	-	250	100	1,0
	250	500	150	1,0
	500	-	200	1,0
2 Goed	-	250	50	0,6
	250	500	80	0,4
3 Uitstekend	-	250	15	0,15
	250	-	30	0,15

Klasse 3 is Passiefhuisniveau:
0,15 dm³/s.m²; woning 130 m²:
luchtverlies is 19,5 dm³/s bij 10 pascal;
het lek bedraagt: 5,7 x 5,7 cm

Tabel 4: Luchtdichtheidsklassen volgens NEN 2687 (aangevuld met klasse 3).

gebouw 30 m hoog
aan kust;
geveldeel is 10 m²;
Id-klasse goed (RgD)

bgg.vl.

Eis passiefhuis

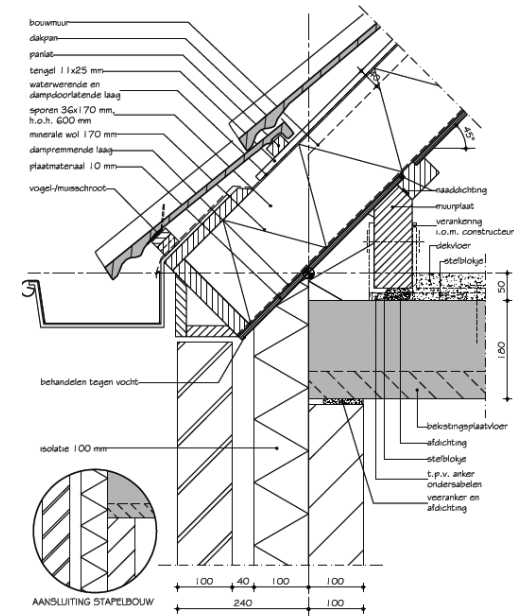
Goede luchtdichte woning

Eis BB 200 dm³/s

Ontwerpaspecten (1)

Luchtdicht bouwen begint bij goed ontworpen details. In de praktijk gaat dat niet altijd goed! Relatief grote luchtlekken in de praktijk zijn:

- kierdichting van ramen en deuren;
- de aansluiting tussen kozijnen en gevels;
- de aansluitingen van daken op gevels en bouwmuren;
- de aansluitingen met de begane-grondvloer;
- aansluiting van ventilatieroosters;
- daknokken;
- (dak)doorvoeren, brievenbus;
- hoekaansluitingen, onderlinge aansluitingen.

Ontwerpaspecten (2)

De ontwerper dient in de detaillering en de keuze van het dichtingsmateriaal rekening te houden met de volgende aspecten:

- de totale lengte van de aansluiting;
- de vormverandering van het bouwelement (krimp);
- de plaats van het dichtingsmateriaal in het aansluitdetail;
- de maatvoeringskwaliteit (noodzakelijke toleranties);
- de keuze van het dichtingsmateriaal in relatie tot de gebouwdelen, rekening houdend met kruip, thermische bewegingen en optredende belastingen.

Een detail is geen kleinigheid!

Details bepalen de kwaliteit

Vaak 'lekt' het al op papier

Een luchtdicht gebouw in 8 stappen

- **Stap 1:** Benoem in een vroeg stadium het ambitieniveau ten aanzien van energiezuinigheid en luchtdichtheid.
- **Stap 2:** Baseer de luchtdichtheidswaarde op het installatieconcept.
N.B.: Luchtdicht bouwen gaat niet zonder een goed ventilatiesysteem!
- **Stap 3:** Bepaal de $q_{v;10}$ -waarde op basis van de epc-berekening.
- **Stap 4:** Ga na wat deze $q_{v;10}$ -waarde betekent voor de gevel (dus hoe luchtdicht moet de gevel zijn?). Let op: niet alleen de energiezuinigheid is van belang maar ook comfort, waterdichtheid, geluid, et cetera.
- **Stap 5:** Geef op de details op correcte wijze de luchtdichting aan / beschrijf de maatregelen in het bestek.
- **Stap 6:** Controleer tijdens de werkvoorbereiding de kwaliteit van de luchtdichtingen die opgenomen zijn in het ontwerp. De keuze van het dichtingsmateriaal wordt afgestemd op de 'bewegingen' van de bouwdelen.
- **Stap 7:** Instrueer tijdens de uitvoering de medewerkers zorgvuldig over de bouwtechnische detaillering.
- **Stap 8:** Controleer de luchtdichtheid met één of meer luchtdichtheids- en/of infraroodmetingen.

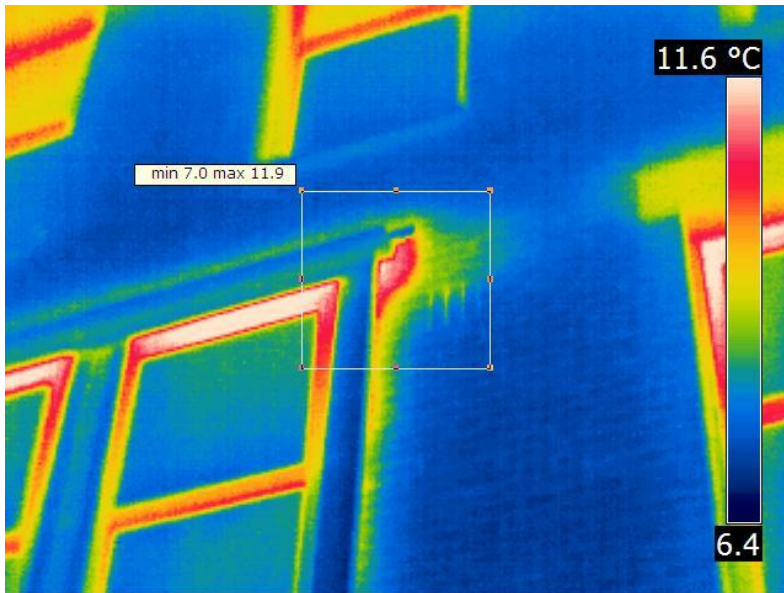
Aandachtspunten voor passiefbouw

- Zeer veel aandacht voor luchtdicht bouwen
- Zowel tijdens ontwerp als uitvoering
- Elk lek is er één te veel / potdicht
- Veel afplakken
- En meten is weten!

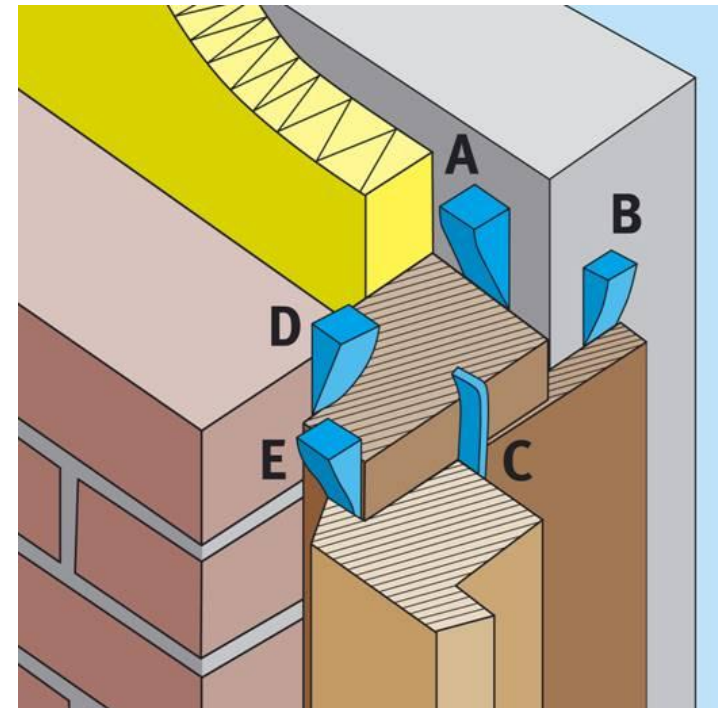
Bron: Buva.

Dichtingsmaterialen

- kunstrubber profielen;
- (semi-)gesloten cellenband, PE-band en compressieband;
- kit, lijm/lijmkiten;
- pur-schuimen;
- tape / plakband;
- dampremmende (PE-)folies;
- pasta's / spray's;
- manchetten, luchtdichte wcd's.

Uitoeringsaspecten

NIEMAN RAADGEVENDE
INGENIEURS

Bron: Velux.

Bron: Ubbink.

Bron: Helia.

Bron: www.finehomebuilding.com.

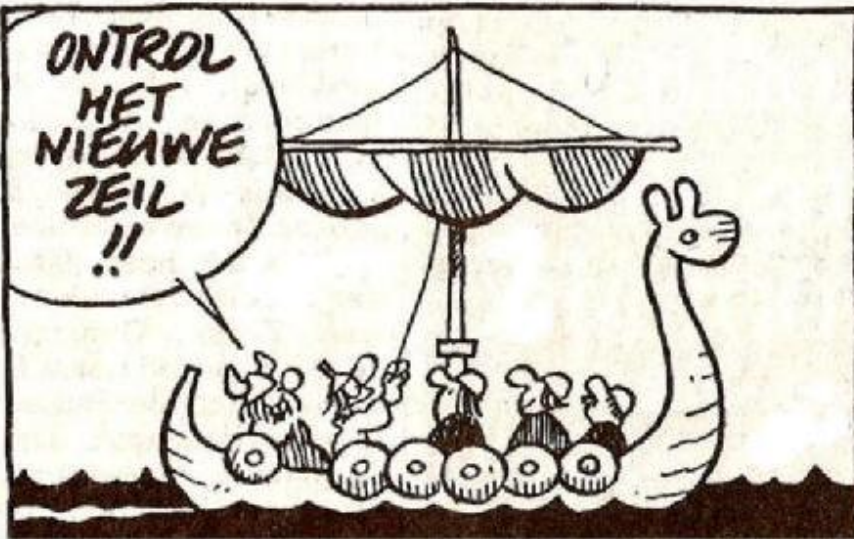

Bron: Celdex.

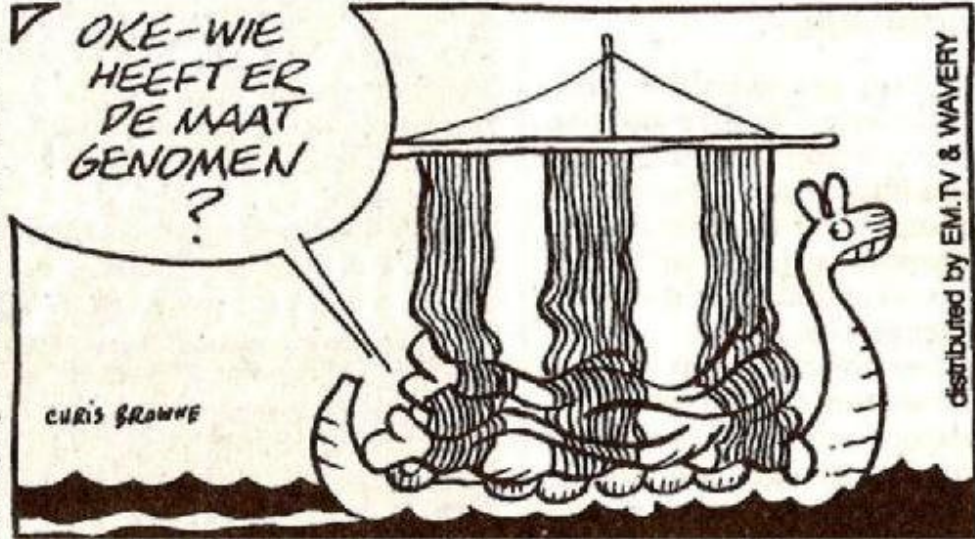

Bron: Eisedicht.

Weet wat je meet!

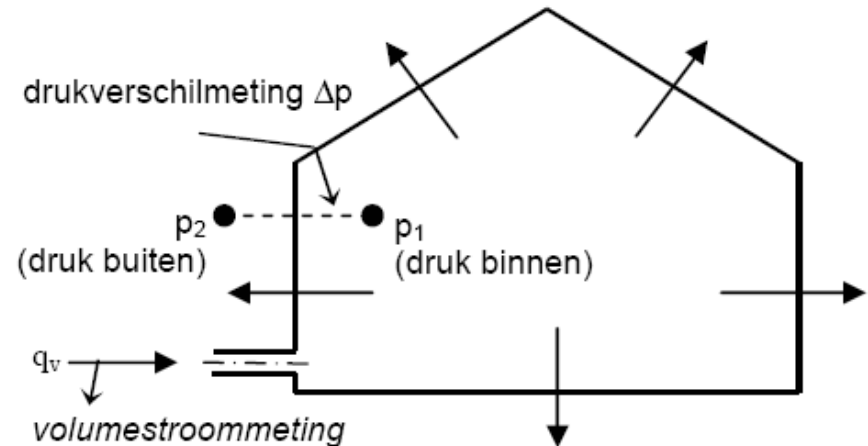
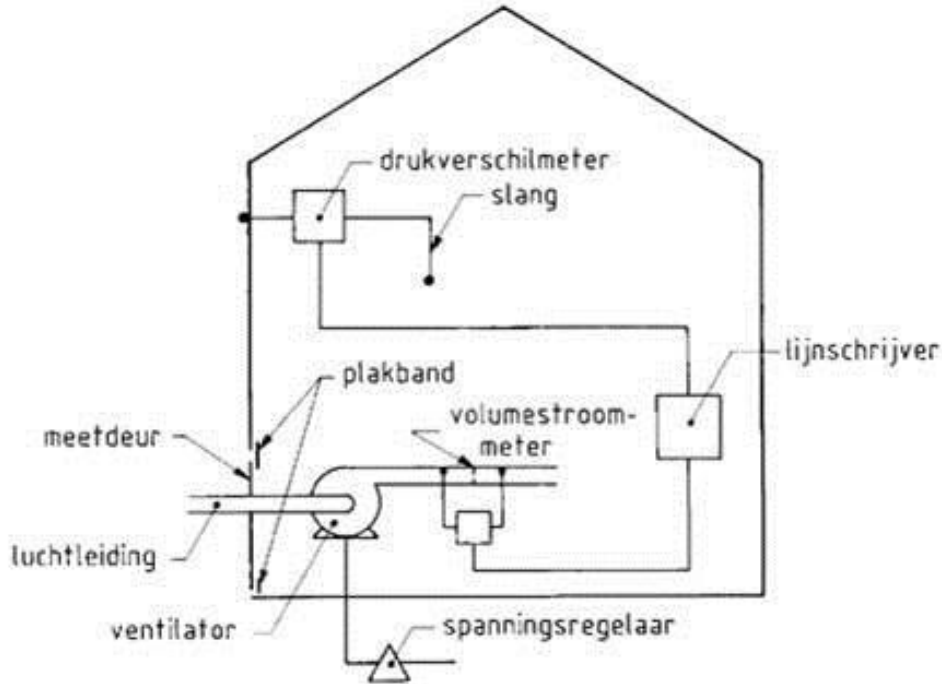

©1996 by King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

distributed by EM.TV & WAVERY

Meetmethoden / metingen

Blowerdoorproef NEN 2686 / NEN-EN 13829

Meetmethoden / metingen

Infrarood (thermografie) / ultrasoon / rook

Tot slot

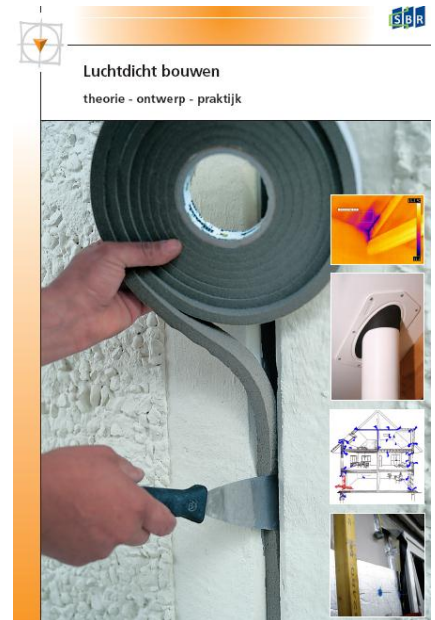
Beschouw een gebouw als een systeem (integraal ontwerp): bestaande uit:
casco – schil - installatie

Advies: benader de schil ook weer als één geheel:

- isolatie (wanden / daken / vloeren)
- koudebruggen
- luchtdichtheid

Gebruik Luchtdicht Bouwen (SBR)

(er komt eind dit jaar een update)

Dank voor uw aandacht.

